

Poglavlje 17

Λυσίου Ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων 14–17

O tekstu

Λυσίας (Lizija, oko 445. – nakon 380. pr. Kr.) djelovao je u Ateni kao λογογράφος, profesionalni autor sudskih govora za druge; od nekoliko stotina njegovih govora sačuvano je tridesetak.

Oko 387. Liziju je angažirao nepoznati Atenjanin, sin tuženoga (ovaj je u međuvremenu preminuo) i šogor Aristofanov (Ἀριστοφάνης; on nema veze s komičkim pjesnikom). Aristofan je, zajedno s ocem Nikofemom, iz nepoznatih razloga smaknut oko 390., a njihova je imovina (χρήματα) u Ateni zaplijenjena. Međutim, vrijednost imetka bila je ispod onoga što je javnost očekivala (Aristofan i Nikofem bili su bliski dvojici vrlo uspješnih vojskovođa, Kononu i Euagori). Zato je Aristofanov tast, otac Lizijina klijenta (za kojega je govor napisan i koji je govor na sudu održao), optužen da je otuđio dio imovine u korist svoje kćeri i unuka. Optužba je tražila da Lizijin klijent državnoj riznici nadoknadi dio Aristofanove imovine koji je njegov otac navodno otuđio.

Lizijin govor ima dva cilja. Prvo, pokušava pokazati da veza Aristofana i klijentova oca nije bila tako tijesna kao što se tvrdi; bilo je drugih kojima je Aristofan više vjerovao, kojima bi prije povjerio vođenje svojih poslova, a govornikov otac, iako rodoljub, nije bio zainteresiran za politiku. Drugo,

dokazuje da Aristofan i nije bio onoliko bogat koliko ljudi misle; imao je velike izdatke da bi postigao ugled u društvu, a i mnogi drugi ugledni Atenjani, pokazalo se nakon njihove smrti, bili su zapravo puno siromašniji nego što bi se očekivalo od njih, od njihovih očeva ili djedova.

Odabrani je odlomak dio argumentacije (πίστεις), koja u govoru slijedi odmah nakon proslova (προσίμιον). Govornik dokazuje da nije vjerojatno (εἰκός) da je njegov otac posjedovao Aristofanovu imovinu, zato što ženidbena veza s Nikofemovom obitelji nije proizašla iz novčanih interesa, jednako kao što ni ostali brakovi u govornikovo obitelji (oca s govornikovom majkom, govornikove druge sestre, govornika samoga) nisu sklapani radi financijske koristi.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Lys. 19. De bonis Aristophanis ad aerarium 14–17

ἐκεῖνος γὰρ ὅτ' ἦν ἐν τῇ ἡλικίᾳ, παρὸν μετὰ πολλῶν χρημάτων γῆμαι ἄλλην, τὴν ἐμὴν μητέρα ἔλαβεν οὐδὲν ἐπιφερομένην, ὅτι δὲ Ξενοφῶντος ἦν θυγάτηρ τοῦ Εὐριπίδου υἱέος, ὃς οὐ μόνον ἰδίᾳ χρηστὸς ἐδόκει εἶναι, ἀλλὰ καὶ στρατηγεῖν αὐτὸν ἠξιώσατε, ὡς ἐγὼ ἀκούω.

τάς τοίνυν ἐμὰς ἀδελφὰς ἐθελόντων τινῶν λαβεῖν ἀπροίκους πάνυ πλουσίων οὐκ ἔδωκεν, ὅτι ἐδόκουν κάκιον γεγονέναι, ἀλλὰ τὴν μὲν Φιλομήλῳ τῷ Παιανιεῖ, ὃν οἱ πολλοὶ βελτίῳ ἡγοῦνται εἶναι ἢ πλουσιώτερον, τὴν δὲ πένητι γεγενημένῳ οὐ διὰ κακίαν, ἀδελφιδῶ δὲ ὄντι Φαίδρῳ τῷ Μυρρινουσίῳ, ἐπιδούς τετταράκοντα μναῖς, καὶ τ' Ἀριστοφάνει τὸ ἴσον. πρὸς δὲ τούτοις ἐμοὶ πολλὴν ἐξὸν πάνυ προῖκα λαβεῖν ἐλάττω συνεβούλευσεν, ὥστε εὔ εἰδέναι ὅτι κηδεσταῖς χρησοίμην κοσμίως καὶ σώφροσι. καὶ νῦν ἔχω γυναῖκα τὴν Κριτοδήμου θυγατέρα τοῦ Ἄλωπεκῆθεν, ὃς ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀπέθανεν, ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο ἐν Ἑλλησπόντῳ.

καίτοι, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὅστις αὐτός τε ἄνευ χρημάτων ἔγημε τοῖν τε θυγατέροιιν πολὺ ἀργύριον ἐπέδωκε τῷ τε υἱεὶ ὀλίγην προῖκα ἔλαβε, πῶς οὐκ εἰκὸς περὶ τούτου πιστεύειν ὡς οὐχ ἔνεκα χρημάτων τούτοις κηδεστῆς ἐγένετο;

Analiza i komentar

ἐκεῖνος γάρ

ὅτ' ἦν ἐν τῇ ἡλικίᾳ,

παρὸν

μετὰ πολλῶν χρημάτων

γῆμαι

ἄλλην,

τὴν ἐμὴν μητέρα ἔλαβεν

οὐδὲν ἐπιφερομένην,

ὅτι δὲ Ξενοφῶντος ἦν θυγάτηρ

τοῦ Εὐριπίδου υἱός,

ὅς

οὐ μόνον ἰδίᾳ

χρηστὸς ἐδόκει εἶναι,

ἀλλὰ καὶ

στρατηγεῖν αὐτὸν

ἠξιώσατε,

ὡς ἐγὼ ἀκούω.

ἐκεῖνος sc. *govornikov*

γάρ *čestica* najavljuje iznošenje razloga ili objašnjenja, „naime”

ὅτ' ἦν ἐν τῇ ἡλικίᾳ § 315; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni (imenski predikat, Smyth 910); ὅτε uvodi zavisnu vremensku rečenicu, § 487

παρὸν *složenica* glagola *εἰμί*, § 315; LSJ *πάρειμι* III.2; otvara mjesto infinitivu kao nužnoj dopuni

μετὰ πολλῶν χρημάτων opisuje ἄλλην; LSJ μετά II.

γῆμαι § 267, § 325.1

ἄλλην sc. γυναῖκα

ἔλαβεν § 254, § 321.14

τὴν ἐμὴν... ὅτι δὲ... koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestice δέ

ἐπιφερομένην § 232

ὅτι... ἦν θυγάτηρ § 315; ὅτι uvodi zavisnu uzročnu rečenicu, § 468; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni (imenski predikat, Smyth 910)

οὐ μόνον... ἀλλὰ καὶ... koordinacija rečeničnih članova: „ne samo... nego i...”

χρηστὸς ἐδόκει εἶναι § 243; § 315; *verbum sentiendi* otvara mjesto nužnoj dopuni u infinitivu; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni (imenski predikat, Smyth 910)

στρατηγεῖν § 243

ἤξιώσατε § 267, § 269, § 235; ἀξιόω traži kao dopunu lični objekt u akuzativu (izriče se osoba) te infinitiv, LSJ: „II. smatrati koga vrijednim da što učini ili bude”

ὥς... ἀκούω § 231; ὥς uvodi poredbenu zavisnu rečenicu, ovdje s indikativom, Smyth 2475

τὰς τοίνυν ἐμὰς ἀδελφὰς

ἐθελόντων τινῶν

λαβεῖν ἀπροίκους

πάνυ πλουσίων

οὐκ ἔδωκεν,

ὅτι ἐδόκουν

κάκιον γεγονέναι,

ἀλλὰ τὴν μὲν

Φιλομήλω τῷ Παιανιεῖ,

ὃν οἱ πολλοὶ

βελτίω ἡγοῦνται εἶναι

ἢ πλουσιώτερον,

τὴν δὲ
 πένητι γεγενημένῳ
 οὐ διὰ κακίαν,
 ἀδελφιδῶ δὲ ὄντι
 Φαίδρω τῷ Μυρρινουσίῳ,
 ἐπιδούς
 τετταράκοντα μνᾶς,
 καὶ τ' Ἀριστοφάνει
 τὸ ἴσον.

τοίνυν zaključni veznik, § 516.3

ἐθελόντων § 231; participski dio genitiva apsolutnoga, § 504; kao kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj dopuni u infinitivu

λαβεῖν § 231

ἔδωκεν § 306

ὅτι ἐδόκουν § 243; ὅτι uvodi zavisnu uzročnu rečenicu, § 468; *verbum sentiendi* otvara mjesto nužnoj dopuni u infinitivu

κάκιον γεγονέναι „biti nižega roda”; § 272; § 325.11; komparativ priloga κακῶς; predikatni pridjev u srednjemu rodu jednine slaže se sa subjektom muškoga roda, § 365

τὴν μὲν... τὴν δὲ... koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestica μὲν... δέ...

Φιλομήλῳ τῷ Παιανιεῖ sc. ἔδωκεν

βελτίῳ... εἶναι ἢ πλουσιώτερον zbog izvanjskoga poravnavanja (kao i u latinskome) umjesto pozitivna iza ἢ stoji još jedan komparativ; § 315; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni (imenski predikat, Smyth 910); komparativi u korelaciji s pomoću rastavnog veznika ἢ, § 514.1.b

ἡγοῦνται § 243; *verbum sentiendi* otvara mjesto akuzativu s infinitivom

πένητι... ἀδελφιδῶ δὲ... koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestice δέ
 πένητι γεγενημένῳ § 272; § 325.11; ἔδωκεν otvara mjesto dativu (isto i kod ἀδελφιδῶ δὲ ὄντι); kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni

ἀδελφιδῶ... ὄντι § 315; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni

ἐπιδοὺς složenica glagola δίδωμι, § 306

καὶ τ' krazza καὶ εἶτα; nakon Fedrove smrti otac je kćer s istim mirazom dao Aristofanu

πρὸς δὲ τούτοις

ἐμοὶ

πολλὴν ἐξὸν πάνυ προῖκα

λαβεῖν

ἐλάττω

συνεβούλευσεν,

ὥστε εὖ εἰδέναι

ὅτι κηδεσταῖς

χρησοίμην

κοσμίους καὶ σώφροσι.

δὲ čestica δέ označava nadovezivanje na prethodni iskaz

ἐμοὶ... ἐξὸν... λαβεῖν složenica glagola εἰμί, § 315; bezlično ἐξεστί τινα otvara mjesto dopuni u infinitivu; § 231

πολλὴν... πάνυ priloga modificira pridjev, LSJ πάνυ A.1

ἐλάττω akuzativ ženskoga roda; sc. προῖκα λαβεῖν

συνεβούλευσεν § 267; § 269; § 238

ὥστε εὖ εἰδέναι § 317.4; kondicionalno ὥστε „pod uvjetom da”, „samo ako”

LSJ ὥστε B.4; subjekt infinitiva vidljiv iz oblika χρησοίμην

ὅτι... χρησοίμην s. 116; § 258; optativ u zavisnoj izričnoj rečenici iza sporednoga (historijskoga) vremena, § 467

καὶ νῦν ἔχω γυναῖκα

τὴν Κριτοδήμου θυγατέρα

τοῦ Ἀλωπεκῆθεν,

ὃς ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀπέθανεν,

ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο ἐν Ἐλλησπόντῳ.

ἔχω § 231

ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀπέθανεν § 254; § 324.8; ἀποθνήσκω ὑπό τινος kao pasiv glagola ἀποκτείνω, LSJ ἀποθνήσκω II.

ὅτε... ἐγένετο § 254; § 325.11; LSJ γίγνομαι A.I.3; veznik ὅτε uvodi zavisnu vremensku rečenicu, § 487

ἡ ναυμαχία... ἐν Ἑλλησπόντῳ pomorska bitka kod Egospotama (405. pr. Kr.); Lisandar je iznenadio atensku flotu i kasnije smaknuo tri tisuće zarobljenih Atenjana

καίτοι, ὧ ἄνδρες δικασταί,
 ὅστις αὐτός τε ἄνευ χρημάτων ἔγημε
 τοῖν τε θυγατέροιν πολὺ ἀργύριον ἐπέδωκε
 τῷ τε ὑεῖ ὀλίγην προῖκα ἔλαβε,
 πῶς οὐκ εἰκὸς
 περὶ τούτου πιστεύειν
 ὡς οὐχ
 ἔνεκα χρημάτων
 τούτοις
 κηδεστῆς ἐγένετο;

αὐτός τε... τοῖν τε... τῷ τε... koordinacija s pomoću enklitičnog sastavnog veznika, § 513.2

ἔγημε § 267, § 325.1

ἐπέδωκε složenica glagola δίδωμι, § 306

ἔλαβε § 231

εἰκὸς sc. ἐστί, otvara mjesto infinitivu

πιστεύειν § 232, kao *verbum sentiendi* otvara mjesto zavisnoj izričnoj rečenici, ovdje s ὡς, § 467

κηδεστῆς ἐγένετο § 254; § 325.11; kopulativni glagol otvara mjesto nužnoj predikatnoj dopuni (imenski predikat, Smyth 910)